„ЗАСТАВА“ излази редовно: средом петком недељом, на целом табаку, а уторником на по табака.

ЦЕНА ЈЕ ОВА
за Аустро-Угарску:
на целу годину . . . . . 14 ф. — н.
на по године . . . . . 7 ф. — н.
на четврт године . . . . . 3 ф. 50 н.
на 1 месец . . . . . 1 ф. 20 н.
За Србију (у сребру).
на годину 35 дин. на пола године $17^1/_2$ дин.
на четврт године 9 динара.

ЗАСТАВА.

ОГЛАСИ рачунају се по 6 новч. од сваке врсте оваких ситних слов а за жиг плаћа се по 30 новч. сваки пут.

ДОПИСИ шаљу се уредништву, а предплата и огласи администрацији „ЗАСТАВЕ“ у Нови Сад у дунавској улици.

РУКОПИСИ не враћају се натраг.

Поједини бројеви стају 10 новч.

БРОЈ 203. У Новоме Саду у среду 31. децембра 1880. (12. јануара 1881.) ГОДИНА XV.

ПОЗИВ НА ПРЕТПЛАТУ.

Почетком нове године почиње нова претплата за оне поштоване претплатнике наше, којима крајем овога месеца претплата истиче. Учтиво им овим за рана напомињемо, да изволе настојати око поновљања претплате.

Лист се без готове претплате неће моћи никоме слати, за то умољавамо поштоване претплатнике, да претплату за времена, и то најбоље путем поштанских упутница, послати изволе, како би се лист без прекидања одправљати могао. Наруџбине без новаца неће се моћи уважити.

Претплата, огласи, као и наплате за то, нека се изволе упутити на администрацију „Заставе“, а само дописи и остало, што се односи на уређење листа, нека се изволи слати уредништву „Заставе“.

Умољавамо пријатеље листа, да не пожале труда, те да поштоване сународнике, који би листа држати могли, побуђују на претплату листа.

„Застава“ излази четир пута преко недеље.

Претплата остаје за Аустро-угарску монархију, српске државе и покрајине:

На целу годину	14 ф.	— или	35	дин.
На по године	7 „	„	$17^1/_2$	„
На четврт године	3 „ 50	„	9	„
На месец дана	1 „ 20	„	3	„

За остале земље и то: за Немачку годишње 18 ф., за Швајцарску, Романију, Русију, Италију и Бугарску 20 ф., а за Француску и Америку 24 ф., или сразмерно на четврт године.

У Новом Саду 14. децембра 1880.

Власништво и уредништво „Заставе.“

ТЕЛЕГРАМ „ЗАСТАВИ.“

Беч, 30. децембра. Муниципални избори у Француској испали у корист републике. У Паризу ресултат изненадан. Социјалистичка и комунистичка партија подлегла. Јавна преса и остали листови сматрају, да је победа гамбетина. — Венчање наследника Рудолфа одгођено на неизвесно време.

ЕНГЛЕСКА У НЕВОЉИ.

Није тако давно, када се Енглеска представљала као прва држава на свету, чија је снага неодољива и помоћна средства обилна и скоро неисцрпљива.

Још за последњега руско-турског рата је тадашњи енглески министар лорд Биконсфилд, који је по годинама истина стар ал још пун бујне маште млађана романописца, енглеску моћ у звезде ковао и његове речи, поносито изушћене у славу морем опасане краљевине Велике-Британије, англофилска штампа је раструбила на све стране света.

Сада су наједанпут умукли ти гласови хваљења и слављена а место њих долазе сада очајне вести, које положај Енглеске представљају у врло тавним бојама.

Откуда та изненадна појава, коју нам сада показује Енглеска и која јако растужити мора све њене пријатеље?

У Европи је било уобичајено од времена кримскога рата Русију сматрати као колоса на — земљаним ногама.

Последњи рат, у коме је та горостасна славенска држава развила толику силу, прилично је већ усколебао то мњење о Русији и као да ће сада то мнење, а са далеко више оправдања, да се пренесе на Енглеску.

На чему се оснива угледна моћ Енглеске?

Свага њена почива у првоме реду на њеном сретном географском положају.

Окружена морем и имајући највећу поморску силу, она се није бојала никаквих нападаја са стране. У спољашње ратове она се само онда мешала, када су је на то упућивали сопствени јој животни интереси. Неки од тих ратова као на пр. са првим Наполеоном, силно су је задужили, али је за то Енглеска у обилној мери нашла своја рачуна.

Стога је Енглеска, док су се на европском копну друге силе између себе крвавиле у тешким ратовима, који су се често водили у чисто династичком интересу, уживала благодети трајнога мира те је за то време могла развијати своје унутрашње одношаје, чврст темељ положити својој уставној слободи и благодетно делати на своме духовном и материјалном унапређењу.

Енглеска је увек највећу пажњу поклањала својој колонијалној политици, на коме пољу она је развијала напредну енергију и показивала сталну доследност. Поглавито на тој вештој колонијалној политици подигла се дивна зграда њене моћи и њена богатства.

Енглеска има насеобина у свима деловима света: у Азији, Африци, Америци и Аустралији. Њене колоније заузимају грдну просторију од 380,000□ миља, — преко 60 пута су веће од саме европске Енглеске — а живи у њима 250 милиона душа, близу осам пута толико као у самој Енглеској.

Те грдне просторије Енглеска држи ако не у потпуној политичкој а оно у потпуној привредној зависности од себе. Силни милиони теку одатле сваке године у Енглеску и чине да је најбогатија земља на свету.

Али је тешка стега, што везује те насеобине са матером земљом. И што се већма цивилизују те земље, што се већма у њима развија свест и долазе до сазнавања својих сопствених интереса, то се све живље у њима буди жеља, да стресу са себе тај тешки и несносни јарам енглески.

Тешка привредна зависност, у којој су некада према матери земљи стајале њене американске насеобине, које сада сачињавају северо-американске сједињене државе, учинила је, да су се те земље пре више од сто година дигле на оружје и у дичној борби извојевале себи потпуну слободу против Енглеске.

Ко пажљиво мотри ствари, што се збивају у енглеским ваневропским земљама, приметиће, да у њима веје струја, која Енглеску не може испуњавати са особитим поверењем.

Још није свршила Енглеска свој рат у Афганистану, који је водила поглавито у тој цели, да протегне своју интересну сферу северно од источне Индије, а на супрот брзом напредовању руског оружја у средњој Азији, а већ стиже нова вест, да су се дигли против ње „Боери“, потомци некадашњих холандеских насељеника у јужној Африци, који траже потпуну независност од окрутне власти енглеске.

У источној Индији, томе алем-камену енглеских ваневропских земаља, опажа се већ одавна нека тајанствена врева и узрујаност, што Енглезе баца у најозбиљнију бригу.

Русија добро зна, да њена велика суперница, Енглеска, своју слабу страну има у Азији.

У Азији ће се Енглеској задати смртни ударац, па за то и свака новија вест, која јавља, како се Руси све већма приближују капијама Индије, задаје Енглезима необичва страха и трепета.

На равницама Инда и Гангеса, тих индијских река, са којима су спојене толике гласовите историјске успомене, докле је пре више од 2000 година продрло победоносно оружје највећега владаоца старога века, великога Александра, сукобиће се кад тад војске двеју најсилнијих држава нашега столећа: Русије и Енглеске и ту ће се решити судбина источне Индије.

Русија с поузданем иде на сусрет тима догађајима, јер је уверена, да ће јој се, чим у Индију ступи, као савезници присајединити индијски урођевици.

Тешко онда Енглезима!

Тада се неће више орити њој у славу оне поносите речи:

„Rule Britannia, Britannia rule the waves,
Britons never shall be slaves“.....

Енглеска једва има довољно војске, да колико толико у запту држи своје многобројне ваневропске насеобине и да поједине побуне у њима угушује. А шта би тек било, када би се све те земље и на један пут дигле против Енглеске!

Што Енглеска тако често има посла у својим колонијама, час у једноме час у другоме крају света, то није за њу појава не обична, то је она давно свикла.

Али што се сада у самој Европи, у рођеној јој земљи, у Ирској, против ње спрема побуна: то је ствар, која сада државницима на Темзи задаје највеће бриге.

Узрок незадовољству Ираца, које лако може прећи у отворен устанак против енглеске власти, довољно је познат.

Ирска је некада била земља за себе и сасвим независна од Енглеске. Али су је Енглези освојили и сва права и све слободе јој узаптили.

Велике су неправде Енглези чинили спрам Ираца. Они су им одузели све земље и себи их присвојили, па их сада Ирци држе под закуп.

Услови, под којима Ирци под закуп држе земље својих старих, јесу тако неправедни и тешки, да они сасвим зависе од милости и немилости енглеских велепоседника лордова, чија је самовоља Ирцима закон.

У своме очајном положају Ирци су се више пута бунили против својих немилосрдних енглеских грунташа, на име у годинама неродице.

Од најновијег доба, од времена француске револуције амо, било је три веће побуне ирске и то г. 1798 г. 1832, којој је побуни на челу стајао енергични О-Конел и г. 1864, такозвани устанак финиански.

Садашње незадовољство, коме су такођер најближи повод несносни закупни одношаји у Ирској, узима све веће размере и као да ће да пређе у отворену побуну.

Цела Ирска склопила је такозвани земаљски савез — Land league — који као каква суверена власт издаје налоге, којима се сви Ирци морају покоравати. Енглеске власти су слабе и немоћне, да на пут стану томе општем покрету, што коначно пореметити може цео државни ред. С тога Енглези брже боље шиљу војску у Ирску, да за времена краја учине томе нереду, пре него што би се разбуктио у општу побуну.

Ирци су одсудно незадовољни са данашњим стањем ствари. Сви су у опозицији против владајућег племена енглескога а сами између себе сачињавају умеренију и радикалну странку. Који исповедају умеренија начела, захтевају, да се несносни закупни одношаји у Ирској, а у корист бедних староседиоца, коначно преиначе. Даље захтевају политичну самоуправу на што широј основи. Странка радикална пак иде за тим, да се Ирска сасвим ослободи од Енглеске.

Велики је јаз, што тако давно постоје између Велике-Британије и Ирске, који се већ неда премостити. Ирци се од Енглеза разликују и по пореклу и по вероисповести. Они су порекла келтског а по вери римокатолици; сами пак Енглези спадају у племе германско а вере су протестантске. Та суштаствена разлика увек ће подржавати међу Ирцима давнашњу им мржњу против владалачкога племена англосаског, коме ће увек правити сметње и неприлике. Они ће се користити сваком бедом и несрећом енглеском, јер је њихова лозинка: „Englands misfortune is our fortune“ (Енглеска несрећа је наша срећа).

Енглеска ће јамачно у овај мах начинити реда у Ирској и савладати бојерски устанак у даљним крајевима јужне Африке.

Да ли ће пак трајно васпоставити мир и своју власт утврдити на дуже време?...

И сами пријатељи гордога Албиона морају признати, да енглеска власт наглим корацима скори своме паду.

Опадање енглеске моћи неће задржати ни садашња либерална влада, којој за леђи стоји знатна већина енглескога народа.

А још мање моћи ће томе на пут стати конзервативна странка са својим првацима, лордом Биконсфилдом и Салисберијем, ако на ново дође на владу, што за сада бар никако не изгледа вероватно.

Што је Енглеска почела да опада, то лежи у самим природним законима, којима подлеже сви органски створови, подлеже поједини људи и читаве државе. —α

ПОГЛЕД НА 1880 Г.

Данашњим даном свршује се једна година, последња у осмој десетини овога века. Пре но што је предамо у море вечности, оне вечности, која је за нама, да је погледимо још једаред, ма било то само једним летимичним погледом! Како нам се дакле приказује та минула година сада, кад је у целини предочимо себи? Погледаћемо је са становишта источног. То је највише становиште и са тог ћемо је најбоље сагледати, најсвестраније разгледати моћи.

Прошла је година насљедила од својих преодница стари и тешки грех и под теретом тога греха клецала је и савијала се непрестанце. Насљедила је берлински уговор, који су европске дипломате склопиле. Тим се уговором ишло на то, да се задржи процес растварања турске царевине, јер је пошао путем, који иде у прилог ослобођењу потиштених народа, а наиме балканских Славена. Поред таког брзог распада могло би се десити, да поједине велесиле, које од вајкада рачунају, да имају неког насљедног права на оставштину турску, остану празних руку. С тога је нужно било, да се одгоди распад отоманске царевине, док се вештачким начином не спреми оно насљедно право, које сада сама природа и закон недају.

Под видом тежње за одржањем европског мира скривала се она горња намера, и у то име склопио се познати берлински уговор. Тај уговор није ишао да спасе Турску, него само да јој до згодног тренутка продужи живот. С тога је оставио клицу даљег распада турске државе, тако рећи трајним је прогласио оно опасно вревање стихија на истоку, ону кризу, која је сваки час живот цариградског болесника у опасност довести могла.

Што се пак самих источних народа тиче, који би имали да буду природни и законити баштиници турске заоставштине, те је берлински уговор настојао, да раздвоји и завади међу собом, не би ли тако заснивачи тога уговора лакше до своје цели доћи могли. Међу Србију и Бугарску, међу те две посестримске земље, бацила се клица неслоге. Против Црне Горе покретао се вештачким начином арнаутски елеменат, а против свеколикога балканског Славенства истицало се од стране Европе Јелинство као нека противуборна стихија, као претега такозваној панславенској преплави. Све је удешено било, да под видом мира источни народи никако до мира не дођу, него да се толико истроше, како ће постати зрели за плен већим народима.

Таково је стање примила у наслеђе година 1880. Је ли чудо, што је та година највећма осећала, како се миру оном, који је на безначелном берлинском уговору основан, темељ испод ногу љуља, како сваки час прети опасност, да ће се дело таквог мира претворити у општи рат, а мними му благослов у проклетство! У један мах било је збиља тако натуштено политично поднебље, да се сваки час могло очекивати, да се из црних облачина, што су се над главама народа европских витлали, излију муње и громови.

Та несигурност и неизвесност осећала би се и иначе по природном току саме ствари, али се већма осетила значајном променом министарства у Енглеској. Падом Биконсфилда, тог пријатеља турског а противника источних народа, а победом Гледстона, поборника правде и слободе на истоку, промени ла се из основа ситуација не само на истоку међу тамошњим народима, него у читавој Европи, у одношајима велесила. Та је промена још већма изазвала несигурно таласање и колебања догађаја на истоку, и

усљед тога су белесилници били приморани, да накнадно на берлинској конференцији и доцније демонстрацијом заједничке европске флоте нову бригу брину о удесу источних народа.

Усљед тог колебања и таласања заплускала се и утопила и она мисао, која је ишла на то, да источне народе међу собом позавади. Поравнани су пути, који воде савезу између српског и бугарског народа на балканском полуотоку, савезу, који се попреко погледа од оних, који причају да у својим жилама осећају нешто, што их напред према истоку креће. Уз тај српско-бугарски савез приљубиће се временом и Румуни, а нарочито Грци, који су за време ове источне кризе довољане увидели, да је маленим источним народима једини наслон и спас у споразуму и заједници њиховој, а да ће иначе вазда бити само лопта у рукама велемоћних себичњака.

Арнаутско-црногорски спор показао се у самој ствари, на концу своме приликом предаје Улциња, да је од противника источне слободе вештачким начином измајсторисан и да се морао у озбиљном часу у ништа расплинити.

Што се тиче босанско-херцеговачког питања, и оно је ове године наговештено као отворено питање, које од будућности чека свога решења. Наговештено је пак одма онда, када се величанствена слика Гледстонова из изборних таласа енглеских високо на видик помаљати почела. Тада је Гледстон довикнуо: „Себи руке!“ са балканског полуотока свакоме, а наиме Аустро-Угарској, која је поседнућем Босне-Херцеговине збиља своју руку на тај полуоток метнула. Том изреком Гледстоновом стављено је босанско-херцеговачко питање као међународно на дневни ред и доћи ће на решавање после осталих детаљних питања, из којих је велико источно питање састављено, доћи ће наиме онда, кад усљед грчког питања наступи бугарско и вртлог ухвати цариградског болесника, па му душа у подгрлац дође и почне тонути у бездан пропасти.

Европске велесиле, које су бајаги хтеле мир, искусиле су већ ове године, да се до трајног и здравог мира не долази странпутицама. Узбуркане страсти, као узбуркано море, које својим источним валима силовито већ сада покреће и талог на западу, онај талог, што се у осмој деветини овог века између Француске и Немачке некако слегао био. То је, што ова минула година предаје новој години, првој у деветој десетини деветнајстог века. —γ—

Политички преглед.

Још неколико дана само, па ће да наступи важна епоха за велик део нашег народа. Као што се зна, у недељу се састаје сабор Троједне Краљевине, и одмах ће се и формално и на делу да започне радња око тога, да се **војничка Крајина споји** с грађанским делом матере земље. Бан Пејачевић још је у Бечу, има још у ред да доведе неке ствари, што се тичу краљевинских одбора и њихових расправа. Ако расправе одбора добро пођу у напредак, онда ће, као што из Беча јављају, крајем фебруара или почетком марта (рим.) изаћи царски проглас, који ће граничарима објавити, да престаје војничка управа, и изрећи, да им се земља спаја с грађанском Хрватском и Славонијом.

Јуче смо говорили о заједничком министарском већу, што је 25. о. м. у Бечу држано; данас имамо да прибележимо још један официјосан глас о тој ствари. „Уг. Пошта“ дознаје с „автентичка врела“, да је том приликом било речи и о поседнутим земљама, о **Босни и Херцеговини**, на име о њиховом прорачуну, па вели, да је том приликом „констатовано, да се прилике у Босни и Херцеговини могу погодним назвати садашње је стање повољно.“ Кад се на то један будапештански лист, о ком се ни по што не може рећи, да је с политичким стањем у целој монархији и државноправним положајем Босне и Херцеговине незадовољан, може запитати: „Коме је повољно“ то стање, онда је то довољна карактеристика за то стање и за веродостојност „автентичног врела“. Иста „Уг. Пошта“ додаје још, да „су порезни приходи (у Босни и Херцеговини) преко сваког очекивања добро испали.“ Верујемо, само како је до тога дошло, на то баца врло чудновату сенку једна цариградска вест „Н. сл. Пресе,“ која стиже истог дана за једно са горњом полузваничном вешћу. Иста гласи: „Ово дана тужио се васионски патријарах Аћим Аустро-угарском посланику, бар. Калису, на то, како Аустро-угарске управне власти поступају са православним становништвом по Босни; тужио се, да се чиновници преко мере мешају у верозаконске ствари, те тако дижу незадовољство у православном свету по запоседнутим земљама и прете миру тих земаља. Велико је незадовољство настало нарочито с тога, што митрополиту сарајевском није дата потпора из земаљских прихода, него је исти упућен на добровољну потпору своје пастве.“ По томе се види, којим су начином „порезни приходи преко сваког очекивања добро испали.“

Скоро није никака дипломатска акција укрштеним вестима и разноликим схватањем тако притајана и изврнута била, као акција ради јевропског **мировног суда у грчко-турском спору.** Ту су навешћиване ноте, којих или никад није ни било, или ако их је било, било их је само у глави каквог хитленог дипломата, објављиване одлуке, које су после са свим друкче изгледале, но што су претходне вести навестиле. После тога да богме човек не може много веровати вестима, које час јављају, да мировни суд има изгледа, час, да нема. У тај ред долази и она мистеријосна вест берлинског „Н. Цјтга“, што вели, да иза мировног суда има већ један готов предлог за мирно решење грчко-турског спора, предлог, који истина потиче од гр. Сен-Вађера, но који су у Берлину још пре оног о мировном суду имали на уму. У том метежу од вести за сад се толико може као поуздано разабрати, да предлог о мировном суду још стоји на дневном реду дипломатске радње и да су њега ради силе чиниле заједничке кораке у Цариграду и у Атини, ма да се то официјосно пориче. Француска је истина чинила и посебан корак, али и то у свези са заједничким и само као предлагачица, која је по томе више ангажована, него друге силе. Још вреди помена једна атинска депеша, која јавља, како је тамошњи енглески заступник Корбет саопштио министру-председнику Комундуру, да се енглеска влада придружила предлогу о мировном суду, и препоручио, нека га и Грчка усвоји. На то је Комундуро два сахата с краљем конферисао и по том сазвао министарско веће, које је пуна три сахата трајало. Шта је ту решено и је ли што, не зна се.

Грчка у очи рата.

„Исто је тако занимиво проучавати парламентарни живот Грчке, као што мотрити ратоборне јој основе и војничке приправе. Доста се говорило, да је Европа јако погрешила, напртив овом маленом народу уставне институције, основане на институцијама много већих власти, што га је кобно турило у политичке борбе, где се троше његове силе, губи његова енергија. Сав свет знаде, колико је истине у овим речима. Народи првога реда, примјерице Француска, имаду доста муке, док удомаће код себе парламентарну владавину, док постигну, да она узмогне стално деловати. Докле је по све наравно, што се Грчкој намичу једнаке потешкоће. Можемо ли јој спочитавати њезине честе министарске кризе? Можемо ли је упозорити на погибељ промена у управи, које редовно долазе иза ових криза? Можемо ли ју бедити, што има несталне већине, без политичкога програма, ценећа особна питања виша од питања сходности? То би значило извргавати се тому, да нам се обнови речима евађеља: „Лечниче, излечи сама себе!“ Грци неволу критика; уједно је умеду врло добро вратити, када они, који им их намјењују, нису ни из далека прости од мане.

Главном цртом политичкога значаја Грчке причиња ми се абсолутна побједа демократије. Можда у никојој земљи нема мање друштвених разреда; богатство само неподаје онде угледа, нити какове повластице; онде се једино таленту признаје премоћ. Будући љубитељи знаности, уверени да се све може уз увиђавност и наобразбу. Грци су надахнути чувством једнакости, а ништа неублажује његове живости; они своје народне институције тако преустројише, да их по све прилагодише свом темпераменту. Они се дуго немогаху свикнути сенату. Док је тај сенат био састављен од људи, који су суделовали у рату за неодвисност и херојским успоменама захваљивали за непоколебив углед у целој земљи, они су га драговољно сносили; но до скора нестаде тих људи и небијаше их могуће надомјестити, Грци се не могаху спријатељити с мишљу, да умјетно створе неку врсту политичке аристократије. Револуција од 1862. године одпухну сенат. Данас законодавна власт почива у рукама једине коморе, и као што је садањи суверен тип и модел уставнога краља, краљујућега без управљања, ова је комора свемогућа. Она намешта и скида непрестано министре, који нетребају пазити но на њезину вољу и њезине мушице; отуд прекомерна промењивост, коју спочитнуше грчкој политици, и која би јамачно могла бити неизбежив посљедак демократске владавине, теране до крајности, непознавајуће ни умјерености ни узтука, поводеће се за свим променама све мењајући назора, али ипак свемоћне у свакој својој мени.

Кроз више година власт прелажаше у Грчкој редом из руке у руку четворицу министара, који се непрестано о њу натицаху, а то су: гг. Кумундурос, Делигеоргис, Заимис и Трикупис. Смрт је једноструктнијим учинила титрање са парламентарном владом и стегнула га на правилну борбу двеју странака. Делигеоргис је умро пре неколико месеци, а Заимис пре неколико недеља. По том се нађоше челом о чело Комундурос и Трикупис, предводећ две велике странке, увећане некадањим присташама Делигеоргиса и Заимиса. Понестајући воља, није се устројила никоја нова странка. Но не с тога, што неби било у комори заслужних мужева који би могли тежити за тим, да глуме важну улогу; али то им доселе непође за руком. Осим Трикуписове и Комундуросове странке постоји тек једна неовисна скупина, састојећа се од три човека, три брата, славна у Атена са оригиналности свога савеза. Од њих тројице само је један говорник, он се успешно вежба у врсти говорништва, у којој се прослављују Гавардије и Бодри д' Асон; но сва тројица гласају заједнички. Они седе у комори један уз другога. Када се један смеје друга се двојица смеше; када један приговара, друга двојица мрмљају. То је подпуно тројство; можда је зло, што ово није моћна странка, јер само ова три брата сред обћенита заноса у Грчкој проповедају мир, истина уз врло чудноватe разлоге, но уз доста праведно просуђивање околности.

Сви остали чланови коморе јесу једне мисли о том, да се Грчка мора заратити с Турском. Мањина и већина се натичу ратоборним узхитом. Без двојбе многи се од заступника жацају у души неразборитости непосредне авције, но имаде часова, када скупштине нису господарице својих резолуција и против својој се вољи савијају по ветру околности. То се је нам догодило 1880. године. У том погледу још не смемо бити превећ строги спрам Грка. Да министар Комундурос и натукне о разоружању, вероватно је, да би на скоро пао. Но ја мислим, да Комундурос није несмотрен. Он је наиме одличан посленик. Главно му својство јест хитрика. Потекав из нижих слојева, он се је мало по мало уздигао духовитошћу, окретношћу радиношћу. Он се је, што по реч, сам протурао и учинио човјеком. Он је премашио доба неразборитости; миљубива би политика боље пристајала зрелој му старости него рат. А Трикупис који је син новајодлучнијега грчкога писца, спаја с врлинама посленика увиђавност државнига. Обдарен знаменитом речитошћу, он је врло могућ у комори. Његово му доба дозвољује још дуго бити славићну. Лудо би било, да он каковом несмотреношћу поквари своју будућност. Противници га беде, да је повредио све парламентарне прописе, наоружав народ без дозволе од коморе. Они га сравњују са Броље и веле, да је он изазвао врави 16. дан маја. То је домаће грчко питање, а ја га желим расветлити. У свом разговару са Трикуписом сазнадох, да поведши своју земљу на погибељан пут, на ком је сада, он се ни најмање није утварао гледе европскога и грчкога положаја. Но он је хтео бити приправан на све. У кратко, г. Комундуроса и Трикуписа потискују околности; они их неравнају, они се поводе њими. Искуство једнога духовитост другога равна се по ситуацији, јачој од њих.

Расправе заступничке врло су занимљиве и по странца, који не уме језика и не може појмити говора. Ја присуствовах у неколико седница уз праву насладу. Поглед на скупштину врло је сликовит. Ма да је дворана проста и ма да скуп заступника врло наличи свим сличним састанцима, присутност тридесеторице Паликара у сјајном оделу даје атинској заступничкој комори оригинално лице. Бадава се вели, да се птица по перју познаје. Заступници би по својим капутићима или хаљинама могли исто тако бити Французи или Талијанци, као што Грци. Фустанела Паликара чувава оним, који ју носе, народни тип. Одсев одеће мења исто лице. Када уђеш у ону толи шаровиту заступничку комору, чини ти се, — молим Грке, нека ми опросте ову присподобу, — да присуствујеш опаком позоришном покушају, где је половица глумаца већ обукла одело за своје улоге, а друга носи своје грађанско одело. Та сличност биве већа по небризи, уз коју се већина Паликара пружа по својим клупама, што те сећа на положај фигуранта у опери, када се уздиже застор. Првена им капа, везани хаљетак, бела сукња, велике шаровите доколенице, које му покривају ноге изнад колена, где су кићено намештене са подвезаче сјуненим ресицама, развесељују најтужније парламентарне дебате. Но Паликари нису једини, који се немарно испружају по клупама у комори; но они су једини, чији је нехај елегантан. Већина заступника са шеширом на глави, с палицом у руци, с хаљином на столици присуствује у седницама уз посвемашње не устручавање попут чланова енглеске доње куће. Говорница пружа исти вид: сваки онде задржава шешир на глави, што је у осталом посве складно с источним обичајима. Други источни обичај јесте то, да виђаш жене на посебној ограђевој трибуни. Да уђеш у комору, нетребаш улазнице. Када се отворе врата, сваки седне, где хоће. На седнице силио грне народ, туркајући се по трибинама и ни мало се неустручаваји у бурну одобравању или прикоравању говорника. У начелу је пљескање забрањено; но у збиљи су заступници доста тихи, а од опћинства потичу изјаве.

Течај седница јесте обично спокојан. Ја сам видио, где је Трикупис пуна три сата особито живо говорио, но прекинут је једва једном или два пут, и то не жестоко. Врло се ретко виче „Тако ваља!“ или „То не ваља!“ Ја не видех ни једном, да се је пљескало на заступничким клупама. Служба председникова је посве лака. Најсуровије речи су дозвољене, јер су оне у духу језика, који је за чудо поводљив прикоравајућој речитости и декламовању. Но оне редко када изазову буру. Док се који говорник засопљује на говорници, желећи опонашати инвективе Демонстенове спрам Есхина заступници лагодно се пружив по седалу, окушавају лимунаду, што им доносе у исту дворану као у кавану. Све се ради као код куће. Кад је ко уморан од расправе, предложи, нека се она одгоди на неколико часова; одмах све устане, не питајући ни председника ни већину. Тада се може пушити у дворани; заступници запале своје цигарете о свећу на говорници; слобода понашања јест посвемашња.

У грчкој се комори ваља дивити штовању, што се онде одаје спрам сваког мњења. Ово се може изјавити, па и врло оштро, а да никоме и не падне на ум на то се потужити. Никада није говорнику одузета реч, па злорабио ју он или не. Расправе не сме већина закључити, када јој досади. Сви запитани говорници морају добити реч. Да опозиција усхте без краја отегнути дебату, то би јој било лако; никако не би могао запушити уста бројним и говорљивим заступницима, који би се замењивали на говорници. Но срећом овај обичај не слада у Атини. Парламентарна се слобода онде не израђа у узрујаност. Би ли се то могло рећи о Француској и Енглеској? Барем до сада нема Грчка ни онога, што се у Француској зове доста ружним именом, странком викача, нити странку опструкциониста, као Ирска.

Нећу рећи, да су у Грчкој савршене парламентарне расправе. Уз друге погрешке виђа се ту и та, што се превећ баве политичким предметитима, а државни се закони врло однемарују. Навешћу вам само један пример.

Грчка нема грађанскога законика; она има тек низ грађанских закона, вотираних у разно доба, и очевидно недостатних. Придружив се јонски отоци године 1866., већма се је осјећала потреба законика за цело краљевство и било је именовано поверенство, да га приреди. Год. 1870. предлози ово поверенство министру правосуђа подпуну основу, но без успеха. Четири године кашње ново поверенство, проучив основу од год. 1870., као и све грађанске законе, издане пре тога, састави другу основу, којој је био подлогом италијански законик, боље рекућ усавршени француски, и која је по том врстно дело. Но грађански законик грчки јест попут бајословне Роландове кобиле: у њега су све врлине, осим једне, живота. Од 1874. године није комора имала времена да ју расправи и прихвати. Ну није ли она имала важнијега посла? Није ли она дизала и рушила министарства? Није ли она морала натраг потегнути међаше краљевству, недавши му грађанске организације, која би била у велике развила домаће јој врлине?

Велика погрешка Грка јест, што увек мишљаху на повећање, место да понајпре кушају увести поредак у свом садањем поседу. Када им назначиш какву недостатност,, какву несавршеност, какву злопорабу у домаћој управи, одмах одговарају „То је с тога, што смо премалени. Да смо већи почивили би чудеса. Дајте нам нових покрајина, па ће те видети!“ Чудна ли мудровања! Истина је, што вели пословица, да тко може у највише, тај може понајмање; по у збиљи, чинећ понајмање показујеш се врстан, да можеш понајвише. Грци си доисто пуно утварају о пробитцима, што би им их пружио прираст земљишта. Они ту неће наћи нових врела богатству, него ако се привикну добро владати својим иметком, а што се тиче политичног равновесја врло је двојбено, хоће ли умножење заступника бити средство његовој успостави. Попунивши се заступничка комора, неће постати врстнија замепити припросте борбе странака ухарним добатами. Можда је Грчка имала криво, дскинув сенат и сјединив све власти у једину скупштину, којој круна даје подпуну слободу акције. Из безбројних парламентарних комешања потече тужно разкомадање странака, непрестано измењивање кабинета и абсолутна премоћ особних питања над питањима обћенита интереса. Данас је смртни усуд стегнуо политичке скупине и важни вањски догађаји здружише их, би рећ, све под једном мисли. Ну то је тек случајан и пролазан учин. С тога пријатељи Грчке, дапаче посред кризе, коју она сада проживљује, помишљају на њезину унутарњу будућност. Врло је вероватно, да би повећање краљевства било повод ревизији устава; но што је теже предвиђати, то је нарав и замашај ове ревизије. Свакако Грчкој неће понестајати примера, који ће их водити у овом шкакљивом послу. Не знам читају ли Грци много; но известно је, да су они настојали бити врстни упознати сва дела, која у целом свету изађоше, не само о уставном праву, него и о свим знаностима. Један од њих, г. Филемон, заступник и председник муниципалнога већа у Атини, био је добио налог, да створи парламентарну библиотеку, за коју му никада не узкратише кредита. Резултати, до којих је он дошао за неколико година, збиља су дивни. Књижница заступничке коморе атинске јест једна од најлепших, што их може бити. Ја сам се, признајем, доста забезекнуо, нашавши у њој подпуну збирку Журнала де Деба. Тешко да имају две до три такове збирке, и ја се сећам, да је амерички конгрес уз врло високу цену купио ону, коју је поседовала г. Гуизот. Заступничка комора атенска је исте среће, које и конгрес сједињених држава. Писма, што вам их писах, до скора ће осванути у њезиној комори. Ој да будући заступници, који случајно сврате на њих поглед, у њих упознају говор грчкога присташе, чије су и критике задахнуте живом симпатијом и искреном одности!“

Габриел Шарм у „Журналу де Деба“.

Енглески парламенат

Енглески парламенат, и доњи и горњи дом, отворен је 25. декембра престоном беседом

коју за себе саопштавамо. Одмах истог дана започела је у оба дома адреска дебата, која је у главном овако текла.

У доњем дому.

Норткот критикује престону беседу и замера влади, као да спољашња питања посматра на врло ружичасте наочари. Оно место, где се говори о црногорском питању и вели, да је решено, задовољава га. Но није задовољан са саопштењима о грчком питању и о стању на предгорју Доброј Нади. Удари даље на владину политику у Ирској, где види, да се стање све већма погоршава. Вели, да је онде раније требало предузети строжије мере.

Гледстон изјави, да црногорска граница још није са свим одређена, но мисли, да се у том погледу не ће ни кака нова потешкоћа покасти. Што се влада о грчком питању није у подробности упустила, то је само за то учинила, што сада није Енглеска, него Француска она сила, која ће апсолутно одобрење Енглеске нуди своје савете зарад општег интереса. Влада зна уважити оне велике потешкоће и погибли, што би могле настати, кад радња сила не би плодом уродила. Но она не зна, каким би се средствима тај успех могао осигурати и отклонити неуспех до ли средство које би равно било оном, што је већ употребљено, на име јевропски концерат. Гледстон брани на широко и на дуго владину политику гледе Ирске. Изјављује, како се надао, да ће парнелова парница умалити свирепства. Но свирепства се нису умалила, него помножила. Влада се, жали боже, морала решити, да што већу пуномоћ што пре заиште, да је не би могао ко окривити, као да је пренаглила. Аграрни акти од 1870. год. нису ни на који начин на лихо прошли, али они се морају даље развијати. Гледстон заврши, изражујући наду, да ће доњи дом, кад пође да решава једно од најважнијих питања овога века, појмити своју велику одговорност, која се, ако пође од руке, тиче части и среће свију и свакога. Гледстонова беседа примљена је одобравањем.

Расправа би по том одложена.

Сутра дан, 26. дек., би настављена дебата о адреси.

Парнел предлаже, да се у адреси изрече, да се мир у Ирској не ће успоставити, ако се онде укину уставна права. Енглеска преса врло претерује, кад црта стање у Ирској. Истина је, да је било жалосних догађаје, али земаљска лига иде за тим, да насиљу стане на пут. Присилне мере само би убиства и насилне чине помножале. Ирска се може задобити и умирити само великодушном политиком, а не присилним средствима.

Форстер, државни тајник за Ирску, одговара, да влада не мисли, да ће присилна средства уништити неправду, али ради заштите живота и својине преко је нужно, да се иста употребе. Парнел је данас умерено говорио, али његове беседе по скуповима земаљске лиге беху раздражљиве; његове речи нису помножиле број простих злочина, али аграрни покрет, а особито уђуткивање закупника и поседника, знатно помножили.

Дебата би по том одложена.

У горњем дому.

Лорд Керинктон, потпомогнут од лорда Јерборова, предлаже, да горњи дом на престону беседу одговори адресом.

Биконсфилд критикује оштро свуколику политику енглеску. Томе је, рече, крива садашња влада, која хоће политику своје претходнице трупе да изврне. Берлински је уговор осигурао мир у Јевропи. Што је једно питање из уговора на ново покренуто на берлинкој конференцији, то је на ново дало повода ратним приликама на истоку и у источној Азији. Нико не може увети, да је јевропски мир осигуран. Говорник даље осуђује владину политику у Афганистану. Кобно је, што је влада брже боље повукла војску на траг. Спољашња политика сведочи, да је садашњи кабинет неподобан за владу, те с тога сваки час пада у по неку заблуду. У Ирској је влада са свим забаталила своје функције; садашње стање тамошње јест последица партајских тежања. Говорник позива дом, нека не пренагли с мерама, које би сада могле ток управе ослабити. Нада се, да ће влада увидети, колика је задаћа чека; пре свега мора се ред успоставити.

Гренвиљ одбија оптужбу, као да је влада желела, да Јевропа покварі одлуке берлинског конгреса. Влада је шта више ишла за тим, да се берлински уговор изврши. Француска предложи, да се преговори, што прођоше на лихо, наставе осим Турске. Све, што влада жели, јест, да се о добри политика, која ће већ усвојене одлуке извршити. Гренвиљ одбија оптужбу, као да је влада крива приликама у Ирској. Истина је, да су се могле присилне мере пре искати; али човек мора увети на ум, могу ли се присилне мере искати без реформа. Захваљује Биконсфилду, што је обећао, да ће подупирати мере, којима ће се ред у Ирској повратити. Жали, што више конзервативаца влади замериште, као да она жели, да се изгреди помноже, како би могла искати закон, који би темељно изменио законе о земљи. Гренвиљ мисли, ди се с Ирском мора снажно, брижљиво и смотрено поступати. Кад парламент не би усвојио средства, подобна за лечење зла, влада би имала врло тешку задаћу. Ако пак парламенат потпомогне владу не само у присилним мерама, него и у томе, да се поправе прилике поседника и закупника, као год и економско стање сељака, онда се човек може надати, да ће мир, сигурност поседа и ред у Ирској бити успостављен.

По што још неки говорници говорише, би без гласања усвојено, да се на престону беседу адресом одговори.

Енглеска престона беседа

гласи:

Милорди и Џентлмени! Сазвала сам вас пре, но обично, да наставите свој посао, по што неке хитније ствари вашу пажњу изискују. Моји одношаји са спољашњим силама свагда су пријатељски, и ми се са свима силама потпуно слажемо. Најважније питање о граници међу Турском и Црном Гором решено је. Силе се сад једна с другом договарају тога ради, да одреде границу међу Турском и Грчком. Неки важни делови берлинског уговора, који тако дуго нису извршени, јесу непрестано предмет моје особите пажње. Устанак у Трансвалу дао ми је не давно дужност, да предузмем војничке мере, како би се што пре повратио мој авторитет, и за сад се мора оставити на страну сваки план, који би на то ишао, да се тамошњим јевропским насељеницима осигура она потпуна контрола над њиховим помесним стварима, коју сам им, без прејудица по интересе урођеника, изволели дати. Сажаљавам, што рат у земљи Басута, крај свих напора предгорске владе, још једнако траје. Ја бих се веома радовала, кад би ми се дала згодна прилика, да се латим пријатељске акције, која би мир успоставила. Афгански рат свршен је, и осим кандахарске војске, сва је друга моја војска у Инђију натраг позвана. Ја не намеравам, да окупација Кандахара перманентна остане, но још не уређено стање у земљи и потешкоће, што отуд настају и не даду, да се постави домаћа влада, обуставиле су за неко време повратак војске из оне посиције. Вами ће бити поднета писмена како о разним овде поменутим предметима, тако и даља дописка инђијске владе о војеним предловима.

Милорди и Џентлмени! Предрачуни за државне потребе за идућу годину далеко су одмакли и биће вам скорим поднети.

Милорди и Џентлмени! У земаљској трговини наступила је постојана, и ако не врло брза поправка и сад се од државних доходака могу надати бољему, него ли у почетку године. Нада, коју сам у последњој беседи својој изрекла, као да ће се знатно смањити нужда у Ирској, испунила се у след богате жетве. Но, жали боже, морам изјавити, да су прилике у Ирској узеле опасан вид. Аграрни злочини множе се необично према искуству од последњих година. Атентати на живот нису се помножили у истој мери, као други злочини; но морам додати, да је полиција, у след владина налога, ради личне сигурности предузела мере, које далеко надмашају све пређашње случајеве. Морам поменути и друга, још већма раширена зла. Неговање правосуђа постало је илусорним, и на тај начин инаугурисан је по равним деловима земље пространи систем тероризма, који је тако исто парализао вршење приватних права, као и вршење грађанских дужности. Кад тако стоје ствари, које су у неком важном погледу нове и без прецеденса, сматрам, да је право, да се мало по мало обичан закон употреби, пре но што заиштем нова пуномоћства. Но доказ, да она нису довољна, који је доказ довољно оправдан данашњим приликама у Ирској, присиљава ме сад, да вам дам на знање, да ће вам одмах бити поднети предлови, да ми дате адиционалну пуномоћ, која је по мом мишљењу нужна не само ради одржања реда и закона, него и за то, да се мојим поданицима заштити живот и властитост и осигура лична слобода њиховог деловања. Осигуравајући те прве и најважније услове, које мало час поменух, желим, да и сад, као и од пре, отклоним тужбе и наставим рад на законодавним поправкама. Ирски земаљски акат од 1870. год., који је како у Ирској, тако и у Енглеској уведен, донео је много добра и многог допринео, да се осигура и створи сразмерно благостање поседника земље, а да се и пак вредност исте не смањи или темељ својине не поткопа. У неким одношајима пак, а нарочито после искуства од последњих рђавих година, показало се, да ни у Улстеру, ни у другим областима није довољна заштита, коју даје онај акат. Препоручујем вам дакле, да даље развијате основе акта начином, згодним за особите потребе Ирске како у погледу одношаја међу поседницима и закупницима, тако и у погледу делотворних труда, што иду на то, да се већем делу становништва купом даде стално право својине земље. Да тако законодавство дође до речене цељи, нужно ће бити, да се уклоне све сметње, што отуд настају, што је ограничено право својине земље, а при том ће на сваки начин бити нужно, да се особито узму у обзир сви дотични интереси. Биће вам поднет предлог о оснивању Каунти-гувернмана у Ирској, који ће се оснивати на начелима заступства становничког, којима ће се осигурати контрола издатака и обичаји помесне самоуправе онде још већма развити. Биће вам поднети законски предлози о укидању телесне казни у војсци и на флоти. Биће те позвати, да предузмете мере за даље реформе закона о банкротству, за одржање регулисања река против поплаве, за ревисију школа и болница у Шотској, за обнову закона о тајном избору и о осуђењу мита, чему је у неким варошима о последњим изборима жалосних примера било. Уверена сам, да ћете на тај начин, руковођени божјим промислом, поспешити срећу мом народу.

ДОПИСИ.

Фелдварац 23. децембра. У допису своме од 4. о. м., нагласио сам у неколико потезова зле посљедице, које истичу из раног апсолутног напуштања школе наше сеоске младежи, и рекао сам уједно неколико речи за повторну школу, којој дадо важност толику, да је она још једини, даљи, могући производник умног и моралног народног благостања, да је дакле неопходно нужно добро за сваку нашу општину, поглавито да је нужна за наш земљорадни народ, који после свршене редовне школе не прелази у друге какове заводе, да се даље учи и у наукама усавршава. Но по што сам тамо увео у обзир само мушкиње, јер о женскињу ни речи не реко, то би ми се могло пребацити да сам ја само за њих т. ј. као да су само мушкиње позвани да уживају све благодети књиге и науке у опште, а женскиње да сматрамо за робље њиово, које треба да у вечитој глупости и незнању век векује, те да пред дивом — пред човеком као мравак гмиже. Да бих дакле штов. читаоце о противном уверио, данас доколнији излазим ево опет с неколико речи.

С напретком истине и науке, можемо рећи, да се је у нечем и стање наших женскиња изменило и поправило — унапредило; можемо рећи, у опште узевши, да је данашње женскиње приличан ступањ културе постигло. Наравски, да је ово само у опште речено. Али када посмотримо поједине сталеже, до кога су ступња културе њиове женскиње дошле, наиђемо на сталеж један, ког су женскиње још у повоју образовања спрам напретка науке. То је земљорадни сталеж. Дакле женскиње огромне масе нашег народа далеко је од образовања женскиња таковзваних виших сталежа. Ко је у непосредном додиру са овим сталежом и ко по вседневно шњиме послује, имаће очевидних доказа за ово тврђење. Да богме да је ова болест наслеђена: од матере на ћерку, од ћерке на унуку. — Па и при самом рођењу женске деце, родитељ ће чисто с неким унутарњим болом изрећи, да му се женско дете родило; те често по два и три месеца отац и невиди своју малу ћерку, шта више не разбира ни о здрављу ни напретку њеном, него чисто заборави да је има. О даљем образовању и умном напретку није му ни у колико стало. Једино је само што чека узраст од 17—18 год. да је уда, и онда је још искључује на велик начин из права на насљедство и једнаку деобу с братом односно браћом, јер зашто да крњи братовљеву кућу а пуни „туђу“. — Све су то знаци који нам јасно сведоче, какву љубав има отац спрама свога женскога детета.

Зар је један учитељ имао прилике слушати родитеља, кад доведе своје женско дете у школу где, ће рећи: „не мора она бог зна шта знати, неће бити попадија, доста јо нека се научи прекрстити и коју молитвицу очитати — па шта јој више треба“?! Па још како тешко пуштају своју женску децу у школу! — С тога дакле женскиње наше огромне масе народа и јесте назадно. Па и оно, што силом закона походи уредно редовну школу и свршује, после кад иступи из ње, као девојче од 12 год. почне токорске да се занима ручним радовима и да учи друге женске послове, те батали све оно што је у школи учило и научило, а с тиме престаје и размишљање о школиним предметима. Јер с тиме уједно почиње и друга ера живота, по што се иде добу, кад се треба девојчити, што повлачи за собом лицкање, те онда о што јој књига кад је и тако после неће требати.

Код нашег женскиња особито земљорадног, позната је нека као природно дата стидљивост. Та се стидљивост простире код њих и на оно, што је често код мушкиња поност. Тако наше земљорадне женскиње стиде се рећи да знају читати и писати, те зато од стида неће никад узети књиту у руке да што чита, или ће сести да што пише — никад, и то све од стида. А као жена и мати још се мање лаћа тога посла, јер тада опет не доспева — радије ће провести заветни дан, млади петак, малу св. Петку, малог св. Николу и др. подобне мале свеце седећи од јутра до мрака — цео дуги дан на улици под провори са сусетком својом, него што ће отворити какву користну књигу из које ће себе и другу своју поучити и научити; из које би можда доконати могла, што је у школи не једаред чула, да ми имамо и осим дана које она светкује и којима је заветна, толико други светковни дана и заветни од којих се већ цео календар црвени, да више него четвртину године одузимају вредном раденику од посла. Тада би се уверили и о томе, да су други народи који мање празнују у многом чему напреднији него они. И тако с тим би много добили за потоњи нараштај; јер свако зло односно добро код младог нараштаја, насљедно је добивено од старијих и од родитеља. По томе дакле, бадава ће школа подизати, кад кућа све то сунаврат квари и разорава. — Истина је да и данашње социјално стање многоме добру, да се развија на пут стаје. С тога колико осуђујемо кућу као васпитаницу, не бранимо, шта више осуђујемо и данашње друштвене околности, које у многоме пречe природноме развијању и напредовању умног и моралног благостања наше младежи и народа. — Па у колико признасмо важност и нужност повторне школе за мушки пол, наглашујемо да су оне и за женскиње преко нужно добро. ПоФторна би школа дала женскињи толика добра, која би јој целог века од неизмерне користи била. Јер тек око 15. односно 16 год. знало би појмити праву корист прибране науке у редовној школи, те се после не би стидило рећи да знаде писати и читати, него би сваком могућом приликом још тражило корисних књига, да се што више могуће умно развија. Посљедак пак отуда био би тај, што би смо повремено добили свесне домаћице и праве поносне матере, које би свесне биле свога позива као матере, те би нам слободне тиће рађале и однеговале. Јер само умно изображено и напредно женскиње, кадро је дати народу своме и човештву ваљано потомство, које ће свагда напредним духом корачати и напредној мети тежити, где ће се постићи опште жељено добро. — С тога дакле по ново апелујемо на вишу школску власт нашу, нека настоји, да се што пре свуда заведу прописане поФторне школе, како за мушке тако и за женске. —К.—А.—

Нови Сад, 30 декембра. У првоме броју овога листа саопштисмо извод главни тачака програма новога листа у Београду под насловом „Нови век“ Сад смо у стању и то саобштити. да ће међу онима, што ће давати правац листу, бити са своје учености, честитости, политичке самосталности и досљедности познати и у народу с оне и с ове стране Саве чувен човек. Данашњем броју листа придајемо као прилог проглас уредништва „Новога Века“ у подпуној обширности, и желимо да лист овај у народу нашем што већег одзива нађе. Примећавамо, да ће формат самога листа бити већи од формата прилога.

НОВИЈЕ.

— Бан Пејачевић био је у Бечу 26. о. м. на посебној аудијенцији код краља. Као што „Буд. Кор.“ јављају, бан је с министром Сапаријем коначно углавио, како ће се од потреса пострадалим загрепчанима државна помоћ дати.

— „Н. б. Тгблт“ дознаје, да је енглеска влада у Бечу протестовала против Аустро-угарских захтева, који врећају енглеска уговорна права. Хајмерле одговорио Елјоту, да Аустро-Угарска истина полаже велику вредност на добре одношаје с Енглеском, али да пре свега мора имати на уму своје сопствене интересе, кад подвезује трговачки уговор са Србијом. Крај свих сметња, има изгледа, да ће скорим бити подвезан уговор међу Србијом и Аустро-Угарском, вели речени лист. Аустро-угарски заступник из Београда, Херберт, отпутовао је у Беч, и бечки листузима, да ће он испословати. да се подвеже уговор на основу покренутог компромиса.

— Из Београда јављају, да је другог дана божића Ристић био на аудијенцији код кнеза и да је на аудијенцији пун сахат остао.

— „Пол. Кор.“ јављају из Београда, да тамо долази руски ђен. консуо из Пловдива, кнез Церетељев, те додају, да се не зна, за што исти долази. На то „Пол. Кор.“ примећује: „Као што нам из Пловдива јављају, кнез Церетељев иде на допуст, који сматрају за почетак његовог коначног одступа од досадашње му поште. Може бити, да је преко Београда на допуст пошао.

— Иста јавља, да су 26. о. м. стигли у Београд заступници енглеског железничког друштва Уепстера Хоара, које се нуди српској влади, да гради српске железнице. Потпомаже га енглеска влада.

— У последње време наступио је бољи одношај међу Бугарском и Турском, но што до сад беше. Доказ је томе, што је, као што „Пол. Кор.“ из Цариграда јављају, Порта обећала бугарском заступнику из Цариграда, Балабанову, да Турска не ће ударати ђумрук на превоз робе, што иде у Бугарску.

— „Пол. Кор.“ дознаје из Атине, да ће Грчка влада предлог о мировном суду, и кад јој формално буде достављен, само под ота два услова узети у расуђење, ако јој се саопшти, на ком ће основу суд судити и каква се средства мисле употребити за извршење судске одлуке. У том је смислу и Комундуро одговорио страним заступницима, који потпомогоше фрдницуског заступника, кад је овај грчкој влади препоручивао, нек усвоји предлог о мировном суду.

— Исти лист дознаје, да је кнез Биб-Дода једном поузданику саопштио, да ће ово дана бити пуштен и у једно је замолио, нека поради, да Аустро-Угарска и Француска не чине никаких корака њега ради, јер би иначе пала сумња на њ, да с њиним владама конспирује.

Разне белешке.

(Дунавско паробродско друштво) обуставило пловидбу на све стране. Ономад, у понедељак отишла последња лађа доле.

(Лихварење у Будимпешти.) Исказ трговачкога и шеничног суда, које је порезном надзорнику предао о меницама што су тужене 1879. године, приказују ужасну слику о лихви у Будимпешти. Лихвар је 300 тужило менице; поједине менице гласиле су на 100 фр. пак све даље једна чак на 150.000 фор. Камата су узимали лихвари од 12. до 1000 по сто. Све тужене менице гласиле су укупно на дванаест милијуна форината. По тој своти тужени меница може се узети, да пештански лихвари сваке године прометну преко сто милијуна форината.

— (Драгоцене жртве.) У Китају жртвују се боговима читави комади свиле, који су већином исписани светим изрекама; рачуна се, да се о храмови Конфучиа спали на годину до 30.000 лаката свиле. И царски двор у Пекину издаје своје указе на свили, а у новије доба почели су писати на свили и веродајнице китајских посланика у Европи. Пре неколико месеци посветли су Китајци нови храм у Кашгару, који су год. 1874. отели мухамеденцима, те је садашња краљица Лиу издата оом приликом кашгарском намеснику декрет који је дала написати на свадбеној хаљини.

КЊИЖЕВНЕ ВЕСТИ.

СРПСКА ЗОРА

илустрован лист за забаву и поуку.

Година пета.

ИЗДАЈЕ И УРЕЂУЈЕ **ТОДОР СТЕФАНОВИЋ ВИЛОВСКИ.**

Поштованим читаоцима.

Навршује се ето и пета година од како је „Српска Зора“ први пут полетела у свет.

Само још неколико дана, па ће са првим бројем да ступи у шесту годину.

Шест година! Шта је то? Зар не излазе немачки листови по двадесет и тридесет година? запитаће неки од наших читалаца, нарочито они, који, и ако у народу живе, не познају наше књижевне прилике, који по томе и не могу знати, да је шест година у историји каквог књижевног подузећа у нас Срба, читав век, и то век пун труда и неприлика, пун горка искуства и разорених нада.

Па опет, ево настаје и шеста година, од када се „Српској Зори“ отворише српске куће и од кад је упознаше њезини пријатељи, који су јој остали верни све до овога часа.

И заиста! Задовољно може „Српска Зора“ погледати на све време од њезина постанка па до данас.

Она се може похвалити, да је у публици на ново пробудила оно интересовање, којим је она предусрела прве наше илустроване листове, но кога на жалост беше нестало, када су се ова подузећа почела изопачавати.

„Српска Зора“ је излазила и у време рата, у време, када су сви наши забавни и поучни листови престали излазити, и када је велики део наше читалачке публике, заинтересован важним и по Српство судбоносним догађајима, занемарио читање књижевних и забавних часописа.

Она се може похвалити, да је, истина споро, но тим сигурније крчила себи пута чак и у оним крајевима Српства, у којима све дотле не беху одомаћени забавни листови.

Она се на послетку може и тиме поносити, што је у напретку и развитку њезином потпомогоше прве наше књижевне снаге, и што је прикупила око себе прве најуваженије наше раднике на књижевном пољу, било ма које струке, или из ма ког српског краја. У њезиним ступцима наћићеш Љубишу, који је једном приликом казао, да би се једва наканио да пише „Вука Дојчевића“, да му није „Српске Зоре“, у њима ћеш наћи Ђуру Јакшића и Змаја-Јовановића. Милићевић је прве своје приче штампао осим у „Јавору“ и у „Српској Зори“, а Љубомир Ненадовић, који беше умукнуо, опет је ускрснуо у „Српској Зори“, те је својим дивним писмима „О Црногорцима“ омилио наш лист и онима, који га до тада не познаваху и не читаху. Па толико исто су нашем листу допринели: уважени писац „деспота Ђурђа“, Чедомиљ Мијатовић, вредни и врсни наш књижевник Стојан Новаковић, Милорад П. Шапчанин, др. Милан Јовановић, Милан Кујунџић, Мита Поповић, Лаза Костић, па и сви остали, чија се имена спомињу на челу нашега листа, а да и не помињемо, да је „Српска Зора“ штампала и неколике песме српског владара песника, кнеза Николе.

Но писмо ради да се хвалимо и коме намећемо. И неотице нам паде све ово на памет, када у мисли пређосмо низ минулих годиница.

Па и ако одзив није био онакав, као што смо га себи испрва замишљали, и ако је било — као што већ рекосмо — многих незгода и неприлика, тек је опет наш лист које услед умне потпоре наших књижевника, које услед заузимања наших пријатеља достигао знатан број претплатника, а што је најважније, он се за ових пет година ширио на све стране, те је распрострањен по свим крајевима српским, свуда где се српски говори и осећа.

Доиста смо имали тешкоћа и борбе, доиста смо се, нарочито с почетка, упињали из све снаге, да постигнемо циљ, за којом смо тежили и за којом ћемо и даље тежити, то јест да дамо нашим читаоцима пријатне забаве и поуке; али смо у неколико и награђени признањем, што нам придолази са свих страна, и оном готовошћу, којом нам притицаху у помоћ наши врсни пријатељи.

Охрабрена и ојачала ступа „Српска Зора“ у шесту годину свога опстанка, чврсто се уздајући у наклоност њезиних читалаца и у моралну потпору њезиних пријатеља.

Како је „Српска Зора“ намењена пре свега женском свету и млађем нараштају, то ће се уредништво постарати, да садржина листу буде што боља и одабранија и нарочиту ће пажњу обратити белетристици, којој у листу какав је наш, пристоји прво место. Но „Српска Зора“ којој је уједно задаћа, да прати све што се збива на књижевном, друштвеном и у опште културном пољу, било у српском, било у осталих, а на име словенских народа, која је позвана да пружи забаву и поуке, свакоме, трудиће се, да и у том што боље и савесније одговори своме програму, те да временом буде лист, који ће бити потребан свакој изображенијој српској породици, јер ће сви чланови у њему наћи оно, што сваког од њих занима.

Наравно да ће проћи још много времена док „Српска Зора“ постигне ову крајњу циљ. Но да би је могла што пре и што лакше постићи, нужан је пре свега што обилатији одзив наше публике.

Кад би се сваки одличнији Србин и кад би се свака изображенија Српкиња — а има их данас хвала богу доста — претплатила на „Српску Зору“ ова би своју циљ за најкраће време постигла, и осим што би могла више пута излазити, она би у стању била да попуни много што шта, што јој сада фали, и да савршено оствари програм, што га је развила, када је почела излазити.

Дакле на дело! Ми се надамо да ово неколико речи неће остати глас „вапијућег у пустињи“ него да ће наћи одзива у српском народу, који ваљда није лошији од других мањих народа, те који ће кадар бити да одржи и унапреди једини српски илустрован лист.

У тој нади потписано власништво и уредништво позива српску публику на претплату.

Претплата је цена листу за

Аустро-Угарску:		За Србију:	
на читаву годину	6 фор. — нов.	на читаву годину	18 динара,
на пола године	3 фор. — нов.	на пола године	9 динара,
на четврт године	1 фор. 50 нов.	на четврт године	4½ динара.

Како је нашем листу дозвољен прелазак у Босну и Херцеговину, то „Српска Зора“ стаје за ове покрајине:

на читаву годину . . . . . 7 фор. — нов.
на пола године . . . . . 3 фор. 50 нов.
на четврт године . . . . . 1 фор. 75 нов.

За Русију, Турску и Немачку 7 фор., а за Америку 8 ф.

Све свеске од 1879. и 1880. године могу се добити у администрацији, и то неповезане по 6 фор., а повезане у финим тврдим корицама са златним натписом и позлаћеним леђима по 7 фор. 20 нов. Ко пак жели саме корице, нека нам јави саобраћајном картом, па ће му их послати наш књиговезац per Nachnahme. Цена је корицама 1 фор. 20 нов.

Претплату и наруџбине примају осим саме администрације књижаре: Браће Јовановића у Панчеву, браће М. Поповића у Н. Саду, Миливоја Каракашевића у Сомбору, Јевте Милића у Котору, за Србију књижара Велимира Валожића у Београду, а за Црну Гору књижара Јов. Павловића на Цетињу.

У Бечу, крајем 1880.

ВЛАСНИШТВО И УРЕДНИШТВО
„СРПСКЕ ЗОРЕ“
Wien, VII., Burggasse 24.

Годишњу светосавску светковину

даваће завод Текелин у своме здању у Пешти лицем на св. Саву 14. (26.) јануара уобичајеним начином: светењем водице православним; говором 1. питомаца у славу добротвора српског Текелије Саве, и одпевањем светосавске народне песме од питомаца.

На што се пошт. публика овдашња и страна учтиво позива од надзорништва.

Овим јављамо, да ће
годишњи парастос
упокојеном
СТЕВАНУ БРАНОВАЧКОМ
кр. саветнику
бити у суботу 3. (15.) јануара 1881. у 11 сати пре подне у овдашњој саборној цркви.

У Н. Саду 10. јануара 1881 (29. децембра 1880.

Јелисавета уд. **Брановачки**
рођ. **Мачвански**
у име целе породице покојникове.

Курс бечке берзе 30. дец. (11. јан.)

Ц. кр. дукати — — — — — — — —	5.56
Наполеонови —	[illegible]

Одговорни уредник др. Светозар Вилетић.

ОГЛАСИ.

Трговина помодног, белог, галантерисјког, плетеног као и кратког еспапа
ЈОВ. ГЕОРГИЕВИЋА У Н. САДУ
„код писма“
потребује два помоћника. Оференти који су стручњаци имају првенство, и треба да у писму изкажу колико су ди као помоћници служили, и кад ступити могу. 1—3

ПРОМЕНА СТАНА.

Стругарница Јаусова са свима у ту струку спадајућим предметима и стварима од истиве, ћилибара као и осталим прибором за пушење, **стовариштем стројева и оправницом истих** налази се од сада у собственој кући у **рузмаринској улици на ћошку бр. 880** од пијаце као и од римокат. цркве **само 100 корачаји удаљена.** На досад поклоњеном поверењу зафаљујући се, препоручује се и у будуће са брзом послугом и јефтином ценом. **Распродаја дечији играчака, лампи за петролеум, стаклени цилиндера и осталих** саставни делова. 2—2

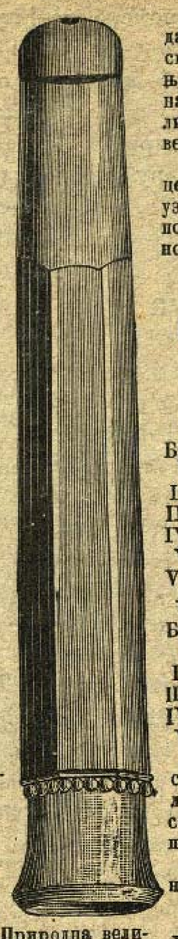

Природна величина једног 10 Ctm. дугачког смотника од ћилибара.

Наследници Карасинског мајдана од ћилибара слободни су својим п. т. муштеријама до знања ставити, да су у својој руди нашли на велику количину ћилибара, услед чега су цену по величини до 80% спустили.

Са овако нечувено јефтином ценом надају се постигнути, да уз безвредне и здрављу шкодљиве потворине оштећени глас природног ћилибара уздиже.

Цене за из
ЗАЈАМЧЕНОГ
ПРИРОДНОГ ЋИЛИБАРА
направљени
смотника, јаки
у елегантном etuis.

Бр.	Ctm.		фор.			фор.
I.	12	дуг	пре 20	сад	само	5.—
II.	12	„	„ 16	„	„	4.—
III.	9	„	„ 12	„	„	3.—
IV.	8	„	„ 10	„	„	2.50
V.	7	„	„ 8	„	„	2.—
VI.	6	„	„ 6	„	„	1.80

ћилибара за цигарете, танки.

Бр.	Ctm.		фор.			фор.
I.	10	дуг	пре 15	сад	само	3.—
II.	9	„	„ 10	„	„	2.50
III.	8	„	„ 8	„	„	3.—
IV.	7	„	„ 6	„	„	1.80
V.	6	„	„ 5	„	„	1.50

За наведене цене обвезујемо се кроз 4 недеље од дана објављења овог огласа и задржавамо се право онда цене евентуално повисити.

Наручбине умољавамо да се на нашег заступника

W. Henn у Бечу
X. Bez. Dampfgasse Nr. 11.
управљају.

Наручбине шаљу се уз приложени износ или поштанско поузеће. 6—6

Природна величина једног 10 Ctm. дугачког ћилибара за цигарете.

САЛОН НАМЕШТАЈА
НИКОЛЕ ДУСИНГА
У НОВОМ САДУ
преко пута од нове срп. школе у својој кући број 2030.

Велико богато стовариште сваковрсног добро и постојано израђеног, самотворног, углачаног и лакованог

НАМЕШТАЈА,
масивних извијених,
баштених столица од трске и сламе
ПО НАЈУМЕРЕНИЈУ ЦЕНУ
ТАПЕТОВАНЕ НАМЕШТАЈНЕ ГАРНИТУРЕ, ДИВАНИ, ПОЧИВАЉКЕ,
креветски намештај са душецима и шофе-гарнитуре;
даље:
ОГЛЕДАЛА, КАРНИШЕ и др.,
оплатнице за фино пиљење и за
НАМЕШТАЈНЕ ДРВОДЕЉЕ
на □' и на сноп. 3—6

Задовољавајући се са **одвећ малом хасном**, могу као 25-годишњи практичан самоизрађивач сваку конкуренцију издржати. Да би се о јефтиноћи цене осведочили, умољавам ма за најмању поруку.

РАСПРОДАЈА!

Због препуњеног стоваришта, нашао сам се побуђен сву моју робу т. ј. мушких зимских капута, путних бунди и мушких одела, женских зимњих огртача, јапунџета, мантила, и огртача против кише, као и разних дечијих одела, све по најновијем кроју и укусу 20 процената испод производне цене распродавати.

Поштована публика може се о истинитости овог уверити, са посетом моје радње, која се налази **у главној улици бр. 857. до златне звезде у Новом Саду.**

МОРИЦ БАУЕР.

Пролетње и летње хаљине 40 процената испод производне цене. 32—

Апотека у Бечу. **J. ПСЕРХОФЕРА** Singerstrasse 15. zum **gold. Reichsapfel.**

Вилуле за чишћење крви, које су се прије универзалне пилуле звале, заслужују последње име с пуним правом, јер заиста нема скоро никакве болести, у којој ове пилуле нијесу већ тисућеструко своје чудотворно дејство показале. У најупорнијим случајевима, где су многи други лекови узалудно употребљавани, наступило је средством ових пилула небројено пута и после краткога времена савршено здравље. 1 кутија са 15 пилула 21 новчић, један обмотак са 6 кутија 1 фор. 5 новч. по пошти 1 фор. 10 новч. (Мање од једног обмотка не шаље се.) Пошиљање уз поузеће или поштанским упутством.

Безбројна множина писама дошла је, у којима се потрошачи ових пилула на свом опет постигнутом здрављу после најразноврснијих и тешких болести захваљују. Сваки, који је то само покушао, препоручује ово средство другима.

Ми доносимо овде неколико од многих захвалница.

Поштовани господине Псерхофере! Она 3½ обмотка Ваших добрих лековитих пилула не само да су моју болест, за коју сам Вам у мом првом писму јавио, поправиле, него су ју и коначно излечиле. Моја жена, која је од много година овамо на стотине лекова употребљавала и сасвим измршавила била, оздравила је од Ваших пилула, те је опет весела и добро расположена. Ја вам захваљујем у име моје целе породице и желим Вам од свега срца итд. За приложених 10 фор. молим да ми опет пилула пошаљете, да могу другим болујућима помоћи.

У Галцу, 25. фебруара 1879. **Рудолф Вајднер.**

Благородни господине! Ја сам био тако срећан случајно до ваших крв чистећих пилула доћи, које су код мене чудеса починиле. Мене је на године главобоља и несвестица мучила, једна пријатељица даде ми 10 комада Ваших одличних пилула и ових 10 пилула мене опет за дивно чудо избавише. Са захвалношћу молим, да ми опет један обмотак пошаљете.

У Великом Жкаму, 8. децембра 1878. **Малвина Сабо.**

Благородни господине! Ја не могу да нађем удеснијих речи да Вам своју дубоко осећану захвалност на одличном добром дејству крв чистећих пилула изречем. Нећу ни болести, које су ме кроз дуго време мучиле, наводити, доста, пошто сам потрошио једну кутију нестало је свих појава болести и ја сам опет са свим здрав. На захтевање других болесника налазим се побуђеним опет за три обмотка молити. Са поштовањем

У Алтштату 11. септембра 1878. **J. Вагнер.**

Рајско 22. новембра 1879.

Високопоштовани господине Псерхофере! Писмено морам и ја и многи други, којима су Ваше „крв чистеће пилуле“ опет здравље повратиле, највећу и најтоплију захвалност изјавити. У врло многим болестима Ваше су пилуле показале најчуднију лековитост, где су сва друга средства узалудна била. При крвотоку код жена, при неправилној менструацији, тешком мокрењу, глистама, слабићи и грчу стомака, несвестици и многим другим болестима темељно су помогле. С пуним поверењем молим да ми опет 12 обмотака пошаљете. С поштовањем **Е. Цвилинг.**

У Ченеју, 17. маја 1874.

Благородни господине! Пошто су Ваше „крв чистеће пилуле“ моју супругу, коју је мучила многогодишња кронична болест у стомаку и ревматизам, не само у живот повратиле, него јој и саму нову снагу младости дале, то не могу ја молбама других, који од подобних болести пате, одољети и молим, да ми се опет 2 обмотка ових чудотворних пилула уз поузеће пошаљу. — С високопоштовањем **Блаж Спистек.**

Американска маст против улога, брзо и сигурно дејствујуће, без приговора најбоље средство при свим уложним и ревматичним болестима, као: болести поворске мождане, трзању удова, ишијасу, мигрени, нервозној зубобољи, сијевању у ушима и т. д. 1 фор. 20 новч.

Кинески тоалетни сапун, најсавршенијешто се као сапун дати може, по кога употребљењу кожа опажа као фина кадифа и врло пријатан мирис задржи. Он је врло издашан и несуши се. 1 комад 70 новч.

Танокинин помада од Псерхофера од много година овамо као најбоље од свих средстава за растење косе од лекара признато. Красно израђена велика кутија 2 фор.

Бр. Лендтнера гласовита **Маст против жуљева** у кутијама по 12 комада 60 новч. 3 комада 18 новч. Најбоље и најсигурније средство против овог досадног зла и лако се употребљава.

Животна есенција (прашке капљице) против покваренога стомака, хрђавог варења, утробних болести сваке врсте, одлично домаће средство 1 флашица 20 новч.

Универзална чистећа со од А. В. Вулриха. Одлично домаће средство против свих последица нарушенога пробављања, као: главобоље несвестице, грча у стомаку, лутиње, шуљева, затвора и т. д. 1 пакет 1 фор.

Mia Poko право кинеско средство (и По-Хо звано), против нервозне главобоље, болести лица, и зубобоље, мигрене и т. д. од многих лечника покушано и препоручено. Једна кап протрвена по челу или слијепим очима па главобоља прође за неколико минута. У три величине по 80 новч. 1 ф. и 1 фор. 50 новч. (паковање 10 новч.)

Прах против ножног зноја. Овај прах уклања ножни зној и тиме проузроковани непријатни мирис, чува обућу и доказано је да је нешкодљив. Цијена 1 кутије 50 новч.

Pâte Pectorale од Жоржа од много година овамо као једно од најодличнијих и најпријатнијих помоћних средстава против слузи, кашља, промуклости, назеба, грудне, плућне и грклјанске болести опште познато. 1 кутија 50 новч.

Фијакерски прах је опште познато домаће средство против назеба, промуклости, грчевитога кашља и т. д. 1 кутија 35 н.

Универзална маст од проф. Штендела за ране од обреза и убода, зле чирове сваке врсте, такође за старе, периодично појављујуће се чирове на ногама, упорне отоке жлијезда, за болне фурункуле, трудове, рањаве и запаљене прси, смрзле удове, улоге и подобне болести многоструко доказано. 1 тегла 50 новч.

Јетрено уље (ОД МОРСКЕ ШТУКЕ) од М. Магера, истиниите оригиналне одличне каквоће 1 флаша 1 фор.

Све француске особитости или се у стовариште држе, или се на потраживање брзо и најјефтиније обављају. 1—12

Српска народна задружна штампарија.